

PRIOLOG POVIJESTI SKUPLJANJA GRAĐE I FORMIRANJA MUZEJSKIH ZBIRKI – IZ IZVJEŠTAJA DON KRSTE STOŠIĆA

MARINA LAMBAŠA □ Muzej grada Šibenika, Šibenik

Muzej grada Šibenika čuva neprocjenjivo bogatstvo – rukopisnu ostavštinu don Krste Stošića¹, povijesni izvor koji je osnova i polazište brojnih istraživanja šibenske povijesti i kulture, kao i skupljanja baštine. Osim što je osnivač našeg muzeja, don Krsto Stošić² bio je vrijedan skupljač i pisac neprojenih priloga, tekstova i drugih izdanja, a njegov neobjavljeni rukopis koji se čuva u Muzeju neiscrpno je i zanimljivo štivo. Nažalost, financijske nam prilike još ne omogućuju objavljivanje cijelog rukopisa, koji je uvijek potrebno gledati izrazito kritički i s vremenskim odmakom.

Ovom prilikom želim osvjetliti mali dio njegova rukopisa koji se rijetko koristi, a riječ je o malom svesku br. 13, od samo tri lista, naziva *Zbirke i Grad. Muzej*, unutar IV. kutije njegova cjelokupnog rukopisa. Taj je njegov zapis zanimljiv za objavljivanje samo s muzejskog stajališta i teško može pronaći svoje mjesto u drugim strukturama.

Naime, Stošić nam „iz prve ruke“ opisuje muzejske početke i stanje svijesti o kulturnoj baštini i o smislu i potrebi njezina čuvanja na samom početku 20. st. Svakako nas iznenađuje upornost i entuzijazam u skupljanju i čuvanju predmeta unutar lokalne zajednice, pri čemu je don Stošić uvijek imao na umu podrijetlo muzejskog predmeta. Naime, i danas je aktualan problem provenijencije predmeta i njegov kontekst unutar nekog muzeja.

Iz teksta se razabire da su zbirke mnogobrojne: popriličan je broj privatnih i građanskih, osim onih najbrojnijih i najbogatijih – crkvenih. Prateći način na koji se zbirke osnivaju, čuvaju i kasnije nestaju ili prerastaju u neke druge, može se uočiti da je riječ o modelu koji je i danas aktualan. Problemi koji prate privatne zbirke – uvjeti i preveliki troškovi čuvanja prikupljenih predmeta na kraju su, nažalost, rezultirali djelomičnim rješenjem i za jednu od tadašnjih zbirki koju don Krsto Stošić spominje – zbirku Lukanović, čime je don Stošić bio izrazito nezadovoljan.

Treba spomenuti i način na koji je tadašnja lokalna zajednica doživljavala Muzej. Naime, on je funkcionirao zahvaljujući isključivo angažiranosti samog Stošića, bez ikakve potpore zajednice, osobito financijske. Tek 1939., dakle 14 godina nakon osnutka Muzeja, gradska mu općina prvi put dodjeljuje minimalnu novčanu pomoć. Teški uvjeti u kojima je Muzej djelovao u samim počecima svog rada uvelike su se pogoršali zbog rata, kada je izgubljen i dio umjetnina. U tekstovima don Krste Stošića prepoznajemo ustrajnost i nevjerojatnu želju za skupljanjem i očuvanjem baštine, a taj njegov entuzijazam sve nas može potaknuti na promišljanje suvremene muzejske prakse.

Prilog 1.³

Prijepis (str. 1.)

Zbirke

Zbirku koralja imao je g. 1804. *Stjepan Makale, kanonik sv. Jeronima u Rimu, koji je iz katakomba dao prenijeti moći sv. Fortunata (Srećka) u Zlarin god. 1781.*

Zbirka alga. *Vicko Vidović imao je takvu zbirku polovinom prošloga vijeka (Iola v. Dueringsfeld, Aus Dalmaticu I. B. Prag 1857. ali ovdje prepisi sve što je u Galeriji (poznatih Šibenčana?) str. 92.*

Zbirka slika kraljeva. *Iv. Kukuljević piše: „Nastojanjem revnog domoljuba g. Špire Popovića pođe mi za rukom nabaviti (u Šibeniku) od porodice Kulešića rijetke slike staroirskih hrvatskih, srpskih i bosanskih vladara na broju 85 što sam ih u Narodnom muzeju u Zagrebu predao.“*

(Arhiv IV. Izvješće...320, godine 1857.)

Zbirka Ante Lukanovića. *On je kao financijski komesar sam i preko drugih grozničavo sakupljao starinske predmete iz Vida kod Metkovića, Murtera, Danila (Municipium Riditarum), iz Burnuma kod Kistanja, po Šibeniku i drugim mjestima. Nažalost, nije vodio popis, odakle je što nabavio. U zbirki Lukanovića nalazilo se, govorim općenito, mnoštvo pušaka, buzdovana, sabalja, bodeža, noževa, prethistoričnih sjekira i drugog oružja, naušnica, ukosnica, češalja, zrcala, igala, srebrenih koluta, fibula, narodnih puca, kopča, lanaca, filigranskih nakita, raznovrsnih prstena i predmeta od mjedi i kosti. Bilo je oko stotine malih i sitnih likova od zemlje, kamena, bakra, drveta, porculana i terakote, oko 50 reljefa u kamenu, bakru, bjelokosti i srebru, slika na drvetu, platnu i staklu. Bilo je mnogo zemljanih, staklenih, emaljiranih i mjedjenih plitica, tanjura, čaša, vrčeva, žara, plaketa, medaljona, mortara, tintarnica, relikvijara, škropljenica, zvončića, par topića i kompas od slonove kosti. Kamenje i opeke imale su natpise. Bilo je oko 500 gema (gemmae) s figurama, mnogo izrađenih i prostih koralja. Najvažniji je numizmatički dio. Tu je bilo 69 rimskih, 53 bizantskih, 41 mletačkih zlatnika i 22 od raznih vladara. Bilo je 225 mletačkih, papinskih i dubrovačkih dukata, oko 1600 srebrenih starih grčkih i rimskih moneta, 664 bizant. i mlet. bakrenih novaca, pa 51:73 kilograma ili oko 12000*

¹ Stošić, Krsto, hrvatski kulturni povjesničar (Šibenik, 16. srpnja 1884. – Tisno, 25. siječnja 1944.). Studij bogoslovije završio je 1909. u Zadru te je iste godine zaređen. Službovao je u Betini, a od 1910. do 1943. u Šibeniku, gdje je bio koralni vikar i katehet u osnovnim školama te vjeroučitelj u građanskoj školi, u kojoj je 1921./22. predavao i pjevanje, prirodopis i kaligrafiju. Sudjelovao je u osnivanju javne knjižnice „Pavlinović“ (1916.) i Gradskega muzeja kralja Tomislava u Šibeniku (1925.), čiji je bio voditelj. Godine 1932. imenovan je povjerenikom za umjetnine Primorske banovine, a 1937. uredio je bilježnički arhiv.

Bio je osnivač i predsjednik mnogih kulturnih udruga u Šibeniku. Proučavao je kulturnu i crkvenu povijest Šibenika i okolice. Suradivao je u mnogim periodičkim publikacijama, a vrijedna je i njegova rukopisna ostavština (*Povijest Šibenika, Povijest šibenskih crkava i samostana, Sjeverna Dalmacija*). Važnija su mu djela: *Rijeka Krka* (1927.), *Sv. Kristofor: o 450 godišnjici njegovih moćiju u Šibeniku* (1934.), *Galerija uglednih Šibenčana* (1936.), *Sela šibenskog kotara* (1941.).

Izvor: <http://www.enciklopedija.hr>

² Više o značenju don Krste Stošića i osnivanju Muzeja grada Šibenika vidjeti u: Slavo Grubišić, katalog izložbe *60 godina Muzeja grada Šibenika*, 1975.

³ Rukopis se nalazi u Muzeju grada Šibenika, u Kulturno-povijesnom odjelu, unutar Ostavštine don Krste Stošića, Rukopisi o povijesti Šibenika i okolice.

komada bakrenih grčkih i rimskih novaca, a k tomu još raznih drugih.

Poslije smrti Ante Lukanovića ova je zbirka prešla u vlast njegova brata Tome i njegove udove Ane i djece joj, koja su bila malodobna i izvan Šibenika, pa je prodaja bila otežčana. Već u doba svjetskoga rata zbirka je bila pregled-
Prijepis (str. 2.)

- dana i procijenjena sa strane Arheološkoga muzeja u Splitu, ali do pogodbe nije došlo za dugo vremena. Za talijanske okupacije vlasnicima je bila ponuđena svota od 500.000 lira. Kasnije procijenio ju je sudski delegator Josip Posedel (?) za 260.500 Din., premda je po sebi zbirka mogla biti daleko više procijenjena. Napokon je Ministarstvo prosvjete u Beogradu tu svotu isplatilo baštinicima, koji su se rasteretili brige i troškova (stanarine) oko te zbirke. Prenesena je u novembru 1926. u Arheološki Muzej u Splitu.

Pisac je ovih redaka, kao i drugi neki u Šibeniku, nastojao da bar srednjovječni dio zbirke dobije za Gradski Muzej kojega je baš u tu svrhu ustanovio nadajući se dobiti predmete koji su bili procijenjeni na samo oko 19.000 Din. Šibenčani su primali dobra uvjerenja od Dr. Sime Dinovića šefa Umjetničkog odjeljenja Ministarstva prosvjete i vodećih faktora u Splitu, ali je odlučni protivnik bio D. Frane Bulić. Da je Šiben. Općina ponudila samo par tisuća dinara preko gornje svote, čitava bi zbirka ostala Šibeniku

Zbirka slika. Joso Kečkemeti, vratar sudski, sakupio je oko 120 slika na ulju, koje je poslije talijanske okupacije, g. 1922. prenio sa sobom u Trst i tako je nažalost cijela ova kolekcija prešla i granice naše države. Ipak je Kečkemeti darovao sliku Gospe od Zdravlja za selo Dubravu, Gospu od Milosti za crkvu sv. Nikole u Šibeniku i glavu sv. Roka (jedinu ostatak iz njegove porušene crkve na obali) Gradskom Muzeju.

Prirodoslovni Muzej. Bio je svečano otvoren 3. 4. 1927. nastojanjem Lovačkoga društva, njegovom i općinskom pri-pomoću. Općina dala posebni proglas na građane prikazujući ovaj muzej kao kulturnu i znanstvenu ustanovu potrebitu gradu te pozivajući pučanstvo da ga i materijalno pomaže. Pri otvoru sudjelovali su predstavnici civilnih i vojnih vlasti te delegati gradskih društava i korporacija. Dr. Marko Kožul držao je govor te je istakao zasluge prof. Mihe Dulčića i drugih za osnutak muzeja, a profesor je držao stručno predavanje. Tada je sakupljeno oko 400 primjeraka u dvorani u ulici bl. Nikole Tavelića, koju je uzdržavala općina plaćajući najmovinu. Ali nije bilo ustrajnosti u radu, pa je Lovačko Društvo sve stvari poklonilo real. gimnaziji g. 193(?)

Prijepis (str. 3.)

Gradski Muzej Kralja Tomislava. D. Krsto Stošić začeo je misao o Grad. Muzeju nadajući se da će za njegov početak dobiti dio zbirke Ante Lukanovića prema službenim i privatnim obećanjima, ali je očekivanje bilo uzaludno. Ipak je bilo otvorenje muzeja 20. prosinca 1925.⁴ u negdašnjoj crkvi Svih svetih u prisutnosti predstavnika vlasti i narodnog vođe Stjepana Radića, koji je onda svečano dočekan u Šibeniku. Stošić i Stj. Radić držali su govore (D. Kr. Stošić, Za Gra. Muzej, Zgrada Grad. Muzeja, negda crkvice Svih svetih. Narodna straža, Šib 1925. br. 8 i 47.)

Svrha je Gr. Muzeja da sakuplja stare predmete iz grada i okolice. Pravilnik je odobrilo Ministarstvo Prosvjete.

Sakupljanje je bilo teško. Mnogo godina gradska općina nije shvaćala važnost Muzeja. Tek u aprilu 1939. počela je davati pripomoć od 200 Din. mjesečno, a od aprila 1940. po 300 Din. Stošić se skoro isključivo sam brinuo za muzej i darovao razne stvari. Siromašni su ljudi daleko bolje pomagali Muzej nego bogati. Napokon je Stošić predao svu zbirku gradskoj općini u vlasnost god.....

Tek 29. i 30. travnja 1940. prenijeti su predmeti iz vlažne tjesne crkvice u općinsku zgradu kod Katedrale (2 sobe prizemno i veća na I. podu). Više se prostora nije moglo dobiti jer je općina nešto ih dala (2 sobe na I. podu) Turističkom Muzeju i Grad. Knjižnici (cio II. pod).

Grad. Muzej ima lijepu zbirku slika i grbova šiben. plemića, lapidarij (za kopanje hrv. spomenika kod sv. Lovre u Donjem polju zaslužan je fr. I. Marun i Iv. Meštrović vajar, jer su dali 16.000 din), stare stvari iz kuća, stručnu biblioteku i dr.

Od slika treba istaknuti poliptikom Nikole, sina Vladana iz Šibenika od g. 14.. (v.č. Slikarstvo). Slična Gospa (osobito ornament) nalazi se u pariškom Louvru od Lorenza Veneziana (živio između g. 1356-72). Nikolini drugi poliptikon u šib. crkvi sv. Barbare ima Gospu također sličnu Louvrevoj. Nikola je bio vrstan slikar mletačke škole.

Gospa s djetićem sa zlatnom pozadinom učinjena je načinom Genittila da Folignio.

Poklon pastira je iz škole Frane Mazzola zvanog Parmigiano (1503-40).

Razne slike iz Grad. Muzeja, kao i drugdje po Šibeniku, fotografirao je i opisao Dr. Antun Schneider g. 1931., a napose D. Krsto Stošić. Taj se materijal nalazi kod Galerije Ispostave Hrv. Banovine u Splitu i kod Jug. Akademije u Zagrebu.

Primljeno: 24. kolovoza 2018.

A CONTRIBUTION TO THE HISTORY OF ASSEMBLING AND FORMING MUSEUM COLLECTIONS – FROM THE REPORT OF THE REV. KRSTO STOŠIĆ

This article publishes volume 13, of three pages, entitled Collections and City Museum in the 4th box of the manuscripts of the Rev. Krsto Stošić kept in Šibenik Municipal Museum, which he founded. The value and importance of the actual manuscript for the research into Šibenik history, art history and ethnology and so on are described, but it is mainly as an invaluable contribution to research into the beginnings of museum practice from the early 20th century that the volume is so significant.

⁴ Sam osnivač Muzeja spominje točan datum: 20. prosinca 1925., koji je potvrđen i u brojnim tiskovinama i arhivskim dokumentima. Stoga zaključujemo da se u enciklopedijskoj jedinici o don Krsti Stošiću potkrala pogreška o osnutku Muzeja (navedena je 1926.).